

Coneixement al servei de l'esportista

La mort d'un esportista de forma prematura renova la nostra inquietud pels efectes potencialment negatius de l'esport. Ara, la recent mort del ciclista Pantani repeteix la mateixa vivència de desassossec i d'inquietud que ens ha acompanyat altres vegades, arran d'altres morts d'esportistes. Estem obligats a preguntar-nos què està passant en l'esport en general i, particularment, en el d'alt rendiment, quan hi ha persones que tot sembla indicar que sucumbeixen a un estat de coses a les quals no poden fer front i que els porta a la desconcentració, a buscar solucions a la desesperada, o a estats de depressió que poden acabar en suïcidi.

La preocupació per aquestes qüestions de caire humanista i ètic no són noves en aquesta revista. Destaquem el monogràfic sobre "Humanisme a l'esport", que vam publicar per iniciativa del Departament de Ciències Socials de l'INEFC de Barcelona. Ara, però, hem de destacar que la casualitat ha volgut que la sensibilitat dels nostres autors pels temes ètics i sociopolítics de l'esport hagi coincidit amb un nou drama esportiu, personal i col·lectiu, a Itàlia i a tot Europa. Ens referim als continguts del Fòrum "Esport Ciència i Cultura" i als de l'apartat d'"Opinió" d'aquest número.

En els escrits sobre el dopatge del Fòrum, en Jesús Galilea crida l'atenció sobre l'excessiva importància i divulgació que es dona al dopatge esportiu, al costat del fet escandalós del sobreesforç i la pressió ambiental que han de suportar la majoria d'esportistes. Les cròniques pel cas Pantani indiquen clarament que ambdues coses han coincidit en la història particular d'aquest ciclista i que els temes desenvolupats pels doctors Galilea i Segura són clarament pertinents per a comprendre-la.

En l'apartat d'"Opinió", Joan Rius ens ofereix un conjunt de referències de l'obra de Vázquez Montalbán les quals posen de manifest el seu criteri sobre les implicacions sociopolítiques de l'organització de l'esport i, particularment, de l'esport espectacle.

Aquesta revista, no cal dir-ho, és un mitjà de publicació científica de les recerques que es fan en tots els àmbits relacionats amb l'activitat física i l'esport. El que avui volem fer, des de la direcció editorial, és reafirmar que cal obrir el concepte de recerca a tot allò que ens afecta, fins i tot quan toquem els aspectes morals i ètics de les coses i, especialment, de l'organització de la competició esportiva. A nosaltres no ens obliga la competició esportiva tal com es fa actualment i tal com s'administra des d'un punt de vista polític, social o mediàtic. Tampoc no ens obliguen els interessos econòmics i comercials que poden involucrar-s'hi. Ens compromet, en canvi, el coneixement—com més cert i contrastat millor— d'allò que s'esdevé i per què, i quines propostes fem per canviar-ho.

S'ha dit que la ciència és lluita teòrica, i la discussió sobre les causes dels comportaments n'és, evidentment, la part fonamental. De fet, el mateix debat explicatiu que ha aparegut, arran de la mort de Pantani, sobre les causes de la seva defunció és un debat de base científica en què cal aprofundir si es vol fer un bon servei a la societat. En aquest sentit, cal dir que en la literatura científica predomina el plantejament dicotòmic i capciós sobre si la causa de l'ensorrament personal dels individus és deguda a factors ambientals, o s'afirma, contràriament, que les característiques personals són les més determinants. En tenim una bona il·lustració en el cas que comentem quan, a la valoració i crítica de l'organització esportiva, judicial o mediàtica, s'hi contraposen les característiques personals, els orígens o els trastorns psicopatològics que es presenten com si fossin previs i dependents de cada individu concret.

Un plantejament científic del tema hauria de poder desenvolupar altres aportacions que donessin més profunditat al tractament de la complexitat de les coses, sobretot, en temes tan rellevants com la vida de les persones. Només com a apunt, podem dir que hauria de ser interessant conèixer i publicar els efectes secundaris –a nivell fisiològic i psicològic– dels fàrmacs que s'utilitzen a discreció per rendir més o per sortir d'una situació difícil o de depressió, per exemple. Caldria, d'altra banda, que els fisiòlegs de l'exercici donessin a conèixer investigacions que contrastessin l'efecte de la preparació física per a la millora del rendiment, amb el manteniment de la salut dels atletes. Caldria, també, plantejar-se la necessitat d'una preparació psicològica sòlida dels esportistes i incorporar-la a l'entrenament, sobretot, quan se sap que els esportistes han de viure sota pressions i exigències públiques. Aquesta preparació psicològica no hauria d'obviar, d'altra banda, la consideració de la necessitat de tenir autonomia personal, tant en l'esport com en l'existència individual en general. Crec que és oportú recordar que una màxima de la iniciació al ciclisme ha estat la de dir que el primer que s'ha de fer en aquest esport és "aprendre a sofrir". Des d'un punt de vista psicològic, no queda gaire marge al dubte en dir que un pensament com aquest comporta induir a uns hàbits en què la salut queda supeditada al rendiment o, el que encara és pitjor: pot succeir que acabi agradant fer un nivell d'esport que comporta dolor i sofriment i que això pot acceptar-se com a normal, bo o desitjable. No cal dir que, en un altre ordre de coses, la recerca sociològica hauria de ser explícita i insistent sobre tot allò que té a veure amb l'afectació personal de l'organització esportiva, sobretot quan aquesta va lligada a valors grupals que s'organitzen amb una consideració molt relativa de la salut individual, però també de l'esforç i les possibilitats de cadascun dels esportistes.

L'estudi d'aquest entramat de coses pensem que és el que ens ha d'ocupar i el que ens ha de motivar en el treball científic i professional en l'àmbit de l'esport. De fet, així és com aconseguiríem l'objectiu general de la ciència que és, com deia el gran fisiòleg i psicòleg que fou I. P. Pavlov, el d'aconseguir les millors condicions de vida per als ciutadans.

JOSEP ROCA I BALASCH